

ΣΤΑ ΨΗΛΑ ΒΟΥΝΑ

Τοῦ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
 Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Οἱ συνειρμοὶ μᾶς παίζουν ἄσχημα παιχνίδια. Αὐτὸ εἶναι, εἶπα, μιλώντας με τὸν ἑαυτὸ μου. Πῶς καὶ δὲν τὸ εἶχα σκεφθεῖ νωρίτερα; Ὁ Ζαχαρίας Παπαντωνίου, με τὸ Ἀναγνωστικὸ τῆς Γ' Δημοτικοῦ, μίλησε πρὸ τοῦ ὀνόματος γιὰ «θεραπευτικὸ τουρισμό». Τὰ Ψηλά Βουνά, τί ἄλλο εἶναι ἀπὸ θεραπεία ψυχῆς τε καὶ σώματος, μιὰ σχολὴ σχολῆς ποὺ σὲ μαθαίνει νὰ παίζεις μὲν καὶ ὅμως νὰ μὴν παίζεις ἐν οὐ παικτοῖς;

Σὲ μιὰ ἐποχὴ ὅπου ὁ ἄνθρωπος παρατηρεῖ τὴν καταστροφὴ τοῦ περιβάλλοντος καὶ ἀπελπίζεται, ἢ ἐντρυφήση σὲ τέτοιου εἴδους ἀναγνώσματα μπορεῖ νὰ τὸν γεμίσει αἰσιοδοξία καὶ νὰ τοῦ προσφέρει δροσιὰ στοὺς καύσωνες ποὺ τὸν ἀπειλοῦν. Νὰ τοῦ δώσει μιὰ γεύση δροσερῆς θεολογίας ποὺ θὰ τὸν στηρίξει ἐκεῖ ποὺ θ' ἀναζητᾷ στέρεα ἐπιχειρήματα γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου!

Στὸ σημερινὸ τεῦχος φιλοξενούμε τέσσερις ἐνόητες ἀπὸ τὴ συλλογὴ αὐτῆ. Θὰ προσφέρουν, πιστεύουμε, μικρὴ ἀνάπαυλα σὲ μικροὺς καὶ μεγάλους. Σκέπτομαι ἰδιαίτερα τὶς οἰκογένειες τῶν Ἐφημερίων μας, ποὺ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο τοὺς δίδεται ἢ εὐκαιρία νὰ δείξουν καὶ στὰ παιδιά τους, ὅτι τὸ περιοδικό τους κρατᾷ μιὰ θέση καὶ γι' αὐτά, παρ' ὅλο ὅτι τέτοια μονοπάτια εἶναι μονοπάτια γιὰ ὅλους, καὶ γιὰ μικροὺς καὶ γιὰ μεγάλους. Γιατί στὰ βουνά εἶναι τὰ θεμέλια ὅλων μας. Οἱ διηγῆσεις αὐτὲς τὸ δείχνουν μὲ περίτρανο τρόπο.

Δὲν ἀπομένει παρὰ νὰ πάρουμε στὰ χέρια μας ὁλόκληρο αὐτὸ τὸ βιβλίο γιὰ νὰ θυμηθοῦμε πάλι ἢ γιὰ νὰ βρεθοῦμε ἔστω γιὰ πρώτη φορὰ σὲ δρόμους θεραπευτικούς². Τὸ «ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιά...» (Ματθαίου ιη' 3) ἡχεῖ προει- καὶ προοδοποιητικὰ. Τί ἄλλο νὰ εὐχηθοῦμε, στὸ τέλος αὐτοῦ τοῦ σημειώματος, ἐκτὸς ἀπὸ «καλὴ κατασκήνωσις...», παρέα με τοὺς μικροὺς μας φίλους τῶν Ψηλῶν Βουνῶν;

1. Τὸν ὄρο τὸν δανείζομαι ἀπὸ τὸν Ν. Δ. Τριανταφυλλό-

πουλο· μ' αὐτὸν ἐπιγράφει τὴν παρουσίαση τῶν Ψηλῶν Βουνῶν τοῦ Ζαχαρία Παπαντωνίου καὶ τὴν ὅλη συζήτηση γιὰ τὰ ἀναγνωστικὰ τοῦ Δημοτικοῦ στὴν ἐφημερίδα «Τὸ Βῆμα» τῆς 5 Δεκεμβρίου 1974. Τὸ κείμενο ἐκεῖνο δημοσιεύτηκε στὸν τόμο *Τὸ δίχτυ καὶ τὸ μέλι* τοῦ ἴδιου συγγραφέα, Ἀθήνα, Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἐστίας»: Δοκίμια 22, 1983, σ. 38-44.

2. Ζαχαρία Α. Παπαντωνίου, *Τὰ ψηλά βουνά*, Ἀθήνα, Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἐστίας», χ.χ. Ἐξώφυλλον Μαρίας Ἀγγελόπουλου· ἀρχικά - εἰκόνες Ε. Σπυρίδωνος. Τὰ ἀποσπάσματα προέρχονται ἀπὸ τὶς σ. 185-190.

ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ

Στὸ ψηλὸ μοναστήρι τοῦ Ἀϊ - Λιά, ἔξω ἀπὸ τὴν ἀλλόπορτα, στέκονται οἱ καλόγεροι καὶ κοιτάζουν μακριά. Οἱ κάμποι καὶ οἱ λόφοι ἀπλώνονται ἀπὸ κάτω καὶ πρὸς πέρα λάμπει τὸ ποτάμι τῆς Ρούμελης σὰν ἀσημένιο. Κάπου κάπου ἕνας καλόγερος σηκώνει ἀργὰ τὸ δεξιὸ χέρι καὶ δείχνει πέρα.

Πάντα στὸ ἴδιο ψῆλωμα στέκονται τέτοιες ὥρες, ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ μπῆκαν στὸ μοναστήρι. Ἀγναντεύουν ἀπὸ κεῖ τοὺς τόπους, ποὺ εἶναι πράσινοι τὸ χειμῶνα καὶ ξανθοὶ τὸ καλοκαίρι. Κι ἔτσι παρηγοριοῦνται, ποὺ δὲ βλέπουν ἀνθρώπους. Πενήντα ὀχτῶ σωστὰ χρόνια κοιτάζει ἀπὸ κείνο τὸ ψῆλωμα ὁ ἡγούμενος ὁ πάτερ Ἰωσήφ...

«Κάποιοι μᾶς ἔρχονται», εἶπε ἕνας καλόγερος καὶ ἔδειξε μὲ τὸ χέρι του κάτι ἀνθρώπους, ποὺ ἀνέβαιναν τὸν ἀνήφορο πρὸς τὸν Ἀϊ - Λιά.

Εἶναι τὰ παιδιὰ μαζί μὲ τὸν κύρ Στέφανο. Ἔρχονται στὸ μοναστήρι νὰ προσκυνήσουν, ὅπως τὸ ἤθελαν ἀπὸ τόσον καιρὸ.

Εὐχαριστήθηκε ὁ ἡγούμενος, ὅταν ἔφτασαν καὶ τοῦ εἶπαν, πὼς ἔρχονται νὰ λειτουργηθοῦν.

«Κοπιάστε, τοὺς εἶπε, στὸ ἡγουμενεῖο».

Πρῶτα πέρασαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά νὰ προσκυνήσουν. Ἦταν παλιὰ ἡ ἐκκλησιά, ἴσαμε τετρακοσίων χρόνων. Ἀναψαν τὸ κερί τους, προσκύνησαν κι ὕστερα ἀνέβηκαν στοῦ ἡγουμένου.

«Τί νέα φέρνετε ἀπὸ τὸν κόσμο;» ρώτησε ὁ ἡγούμενος.

— «Ἀπὸ τὴν ἐρημιὰ ἐρχόμαστε, πάτερ», τοῦ ἀπάντησε ὁ κύρ Στέφανος.

Καὶ διηγήθηκε σ' αὐτὸν καὶ στοὺς καλογέροντες, ποὺ ἦρθαν ἐκεῖ, τὸ ταξίδι τῶν παιδιῶν στὸ βουνό. Οἱ καλόγεροι, ποὺ σπάνια βλέπουν ἀνθρώπους, ἀκούαν μὲ προσοχὴ τὶς ἱστορίες τῶν παιδιῶν, τὸ ἀνέβασμα στὸν Ἀραπόβραχο καὶ τὸ χάσιμο τοῦ Φάνη, σὰ νὰ ἀκούαν καλὸ παραμῦθι.

«Νὰ ποὺ ἔγινες καὶ σὺ μιὰ φορὰ ἐρημίτης σὰν κι ἐμᾶς», εἶπε ὁ πάτερ Δανιὴλ τοῦ Φάνη. Καὶ τὸν ἐχάιδεψε.

Ὁ κελάρης ἔφερε τὸ δίσκο μὲ τὸ γλυκὸ καὶ μὲ τὸ κρύο νερό. Κι ὅταν ξεκουράστηκαν τὰ παιδιὰ, βγῆκαν νὰ ἰδοῦν τὸ μοναστήρι. Γύρισαν στὸ περιβόλι, ποὺ τὸ φυτεύουν καὶ τὸ σκαλίζουν οἱ καλόγεροι. Πῆγαν στὶς συκιές κι ἔκοψαν γλυκὰ σῦκα. Εἶδαν πάρα πέρα τὶς καρυδιές καὶ τὶς βελανιδιές, εἶδαν καὶ τὰ ὀρθὰ κυπαρίσσια, ποὺ στέκουν ἀπὸ ἕκατὸ χρόνια καὶ φυλάγουν τὸ μοναστήρι.

Ο ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

Στὶς ἔξι τὸ δειλινὸ σήμανε ἡ καμπάνα. Ὁ Φάνης μπῆκε στὴν ἐκκλησιά καὶ στάθηκε σὲ μιὰ γωνιά, κοντὰ σὲ στύλο.

Ἐκεῖ ἦρθαν ὕστερα καὶ τ' ἄλλα παιδιὰ. Ὁ κύρ Στέφανος ἀνέβηκε σ' ἕνα στασίδι. Ἡ ἐκκλησιά ἦταν σκοτεινὴ κι εἶχε μιὰ εὐωδιὰ σὰν ἀπὸ βάγια.

Ὁ Φάνης ἔβλεπε στοὺς τοίχους καὶ στὸ θόλο παλιές ζωγραφιές ἀγίων. Τὸ πρόσωπό τους ἦταν μαυρισμένο ἀπὸ τὴν πολυκαιρία, μὰ τὸ φωτοστέφανο, ποὺ εἶχαν γύρω στὸ κεφάλι τους, ἔλαμπε.

Πρῶτος μπῆκε μέσα ὁ πιὸ γέρος ἀπ' ὅλους τοὺς καλογέροντες, ὁ πάτερ - Ἰωσήφ, σκύβοντας τὴ ράχη καὶ τρέμοντας στὰ πόδια του. Μ' ὅλα τὰ γερατειὰ του πέρασε ἀπ' ὅλες τὶς εἰκόνες καὶ τὶς ἀσπάστηκε, τὴ μιὰ κοντὰ στὴν ἄλλη, κατὰ τὴν τάξη τῶν ἀγίων, κρυφοφέλνοντας τὸ τροπάρι τοῦ καθενός. Ἐπειτα σύρθηκε στὸ στασίδι τοῦ ἀριστεροῦ ψάλτη καὶ κάθισε μὲ πολὺν κόπο.

Ὁ πάτερ - Γαβριήλ, ὁ λειτουργός, ἀνοιξε ἀλαφρὰ τὴ δεξιὰ πόρτα τοῦ ἱεροῦ, ποὺ εἶχε ζωγραφισμένο τὸν ἀρχάγγελο μὲ τὸ ἀστραφτερὸ σπαθί, καὶ μπῆκε μέσα. Φόρεσε τὸ πετραχήλι του καὶ εἶπε: «Εὐλόγητός ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων».

Τότε ἄρχισε ὁ ἐσπερινός.

Ἐμπαινε στὴν ἐκκλησιά κάθε τόσο ἕνας καλόγερος πολὺ σιγά, σὰ νὰ ἦταν μιὰ σκιά, καὶ πήγαινε σ' ἕνα στασίδι. Ἐκεῖ πιά στεκόταν ἀκίνητος, σαλεύοντας μόνο κάποτε τὸ χέρι γιὰ νὰ σταυροκοπηθῆ.

Ὁ πάτερ - Ἀμβρόσιος ὁ ἀγιορείτης, ποὺ εἶχε τὴ λιγερὴ φωνὴ καὶ ἤξερε τὴν ψαλτικὴ ἀπὸ τὰ παλιὰ βιβλία, ἔψελνε, χωρὶς νὰ κουνᾷ καθόλου τὸ κεφάλι οὔτε τὸ χέρι. Τὸ ἔλεγε ἀσάλευτος, σὰν κολόνα τῆς ἐκκλησιάς, γιατί ἔτσι φέλνουν στὸ Ἅγιον ὄρος. Ἀπὸ τὸ ἀριστερὸ ἀπαντοῦσε ὁ πάτερ - Ἰωσήφ. Μόλις ἀκουόταν ἡ φωνὴ του.

Ἄμα ὁ παπὰς εἶπε τὴν τελευταία εὐχή, οἱ καλόγεροι κατέβηκαν ἀπὸ τὰ στασίδια τους, σταυροκοπήθηκαν καὶ βγῆκαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησία ἕνας ἕνας.

Τελευταῖος ἔμεινε ὁ πάτερ - Ἰωσήφ κι ἄρχισε πάλι, τρέμοντας στὰ πόδια του, νὰ προσκυνᾷ τὶς εἰκόνες μὲ τὴ σειρά τους. Ἀφοῦ ἔκαμε ὥρα πολλὴ νὰ τὶς ἀσπαστῆ, βγῆκε ἀργοπατώντας καὶ κρυφολέγοντας τοὺς ψαλμοὺς μέσα στὰ χεῖλη του.

Ἄπο τὴν ἐκκλησία τράβηξε πέρα στὸ περιβόλι, βρῆκε τὴν ἄσπρη γίδα τοῦ δεμένη στὸ φράχτη καὶ τῆς ἔδωσε νὰ φάη ἓνα δροσερὸ κλαράκι. Ἐπειτα καὶ κλείστηκε στὸ κελί του.

ΤΟ ΑΠΟΔΕΙΠΝΟ

Τὸ βράδυ μετὰ τὸ φαγητὸ οἱ αὐλόπορτες τοῦ μοναστηριοῦ ἔκλεισαν μὲ βαριά σίδερα. Μὰ πάλι χτύπησε ἡ καμπάνα.

«Εἶναι ἄλλος ἑσπερινὸς αὐτός», εἶπε ὁ κύρ Στέφανος στὰ παιδιὰ. «Εἶναι τὸ ἀπόδειπνο».

— «Δὲν τὸ ἔχομε στὶς δικές μας ἐκκλησιές», εἶπε ὁ Φάνης.

— «Στὸν κόσμον αὐτὰ δὲ γίνονται», εἶπε ὁ ἠγούμενος· «στὰ μοναστήρια ὅμως εἶναι ἀλλιῶς κανονισμένο. Ἐμεῖς οἱ καλόγεροι μιὰ δουλειὰ ἔχομε, τὴν προσευχή».

Πάλι οἱ καλόγεροι μπῆκαν στὴν ἐκκλησία ὅλοι, ὡς κι ὁ πάτερ - Ἰωσήφ.

Στὸ στασίδι ἓνας καλόγερος διάβαζε ψαλμοὺς ὦρα πολλή...

Ἡ ἐκκλησιὰ ἦταν κατασκότεινη. Ἄλλο φῶς δὲν εἶχαν μέσα παρὰ μόνο ἓνα κερὶ, ἐκεῖνο ποὺ κρατοῦσε ὁ καλόγερος, γιὰ νὰ βλέπη στὸ βιβλίον.

Καθὼς διάβαζε, τὰ παιδιὰ ἔβλεπαν τὴν ὄψη του νὰ φέγγη ἀπὸ τὸ κερὶ μὲ κόκκινο καὶ ζωηρὸ φῶς, σὰ νὰ καίγεται.

Ἡ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Στὴ λειτουργία τῆς ἄλλης ἡμέρας, ποὺ ἦταν Κυριακή, ξύπνησαν καὶ πῆγαν ἀπὸ τὴ νύχτα ἀκόμη. Ἄκουσαν τὸν ὄρθρο. Γαλάζιο φῶς φάνηκε τὴν αὐγὴ ἀπὸ τὰ παράθυρα κι ἔδιωξε τὸ σκοτάδι τῆς ἐκκλησίας.

Ὅταν ὕστερα μπῆκε ὁ ἥλιος, ἡ λειτουργία ἔγινε πιὸ ὠραία. Ὁ παπα - Γαβριὴλ λειτουργοῦσε ἀργά, σιγῶφωνα καὶ μὲ τάξη. Ὁ πάτερ - Σεραφεῖμ κι ὁ πάτερ - Ἀγάπιος κι ὁ πάτερ - Δανιὴλ στὰ στασίδια τους, κρατώντας τὰ μακριὰ κομπολόγια, ἔλεγαν πότε καὶ πότε κανένα τροπάρι. Ὅταν ὁ πάτερ - Ἀμβρόσιος ἔψαλε τὸ χερουβικό, τί γλυκὰ ποὺ ψήλωσε τὴ φωνή του! Οἱ καλόγεροι καὶ τὰ παιδιὰ σκύβοντας προσκυνοῦσαν τὰ ἅγια, ποὺ ἔβγαιναν ἀργά.

Ἐκεῖνη τὴ στιγμή θαρροῦσε, πὼς τὰ εἰκονίσματα ἀκοῦνε χαρούμενα τὴν ψαλμωδία. Ὁ Φάνης ἔνωθε, πὼς ἡ ψυχὴ του πετοῦσε μαζί μὲ τὰ ἔλαφρά σύννεφα, ποὺ ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ θυμιατήρι...

Ἀμέσως, ἅμα πῆραν τὸ ἀντίδωρο, ὁ κύρ - Στέφανος μὲ τὰ παιδιὰ ἀσπάστηκαν τὶς εἰκόνες, φίλησαν τὸ χέρι τῶν πατέρων καὶ ξεκίνησαν.

Εἶχαν νὰ κάμουν πολὺ δρόμον, γιὰ νὰ γυρῶσιν στὶς καλύβες. Ἐφευγαν ὅλα εὐχαριστημέ-

να καὶ στὸ δρόμον θυμόνταν ἀκόμη τὴ λιγερὴ φωνὴ τοῦ πάτερ - Ἀμβρόσιου.

Ἄπο πέρα γύρισαν κι εἶδαν ἄλλη μιὰ φορὰ τὸ μοναστήρι. Φαινόταν ἄσπρο σπιτάκι μέσα σὲ δέντρα ἡσυχα, μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμον.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ... ΑΠΟΡΙΕΣ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 199)

ναὶ ποῦ θὰ χαραχθεῖ τὸ ἐπιτρεπτό ἢ ἀνεκτὸ ὄριο καὶ πὼς θὰ μείνουμε σ' αὐτό. Ὁ Νυμφίος, ἀπὸ συνήθους μεγέθους εἰκόνα τοῦ ἀνεπτυγμένου δωδεκαόρτου τοῦ τέμπλου, πῆρε μεγαλύτερες διαστάσεις, μὲ τάση νὰ φθάσει ἢ καὶ νὰ ὑπερβεῖ τὰ φυσικὰ μέτρα τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Ἦδη ἐμφανίσθηκαν καὶ περικομμένες εἰκόνες, ἓνα εἶδος ἀγαλμάτων δύο διαστάσεων. Ἄντι νὰ τίθενται στὸ προσκυνητῆριον, ὅπως πρὶν, ἐκτίθενται σὲ ἐξέδρες στὸ κέντρο τοῦ ναοῦ. Ἀνάπτονται τρίκηρα καὶ πολύκηρα μανουάλια μὲ δικεφάλους ἀετοὺς καὶ πένθιμες κορδέλλες, ἀναδίδονται σύννεφα θυμιαμάτων ἀπὸ παρακείμενα κατσίκα καὶ σοροὶ ἀνθέων περιβάλλον τὴν εἰκόνα. Ἡ «ἐξοδός» τῆς δὲ ἔχει φθάσει νὰ μετατραπῆ σὲ πομπώδη λιτανεῖα μὲ τὴ συμμετοχὴ δεκάδων ἱερέων, διακόνων καὶ κηροφόρων, μὲ σβησμένα τὰ φῶτα τοῦ ναοῦ καὶ ὅ,τι ἄλλο θεαματικὸ στοιχεῖο ὑπαγορεύει ἢ αὐθαίρετη εὐλαβὴς γνώμη τῶν ὑπευθύνων παραγόντων τῆς λατρείας μας. Ἡ «ἐξοδος» αὐτὴ κανεὶς δὲν ἐγγυάται ὅτι μπορεῖ νὰ ἐπεκταθεῖ καὶ πρὸς ἄλλες παρόμοιες ἐορτὲς (ἤδη γίνεται καὶ μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ μουσικικοῦ δείπνου), τὰ Χριστούγεννα, τὰ Θεοφάνεια, τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου, γιὰ ὅχι καὶ μὲ τὶς εἰκόνες τῶν ἐορταζομένων ἁγίων, ἂν αὐτὸ ἀρέσει στὸ λαὸ ἢ ὑποτεθεῖ ὅτι καλλιιεργεῖ τὴν εὐσέβειά του.

Καὶ γιὰ νὰ μείνουμε στὴν εἰκόνα τοῦ Νυμφίου. Ἐπεκράτησε νὰ γίνεαι ἡ «ἐξοδός» τῆς νὰ γίνεαι μάλιστα κατὰ τὸ «Ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται...» νὰ τίθεται καὶ στὸ μέσον τοῦ ναοῦ ἄς τηρηθεῖ τὸ μέτρο καὶ ἡ σοβαρότητα, σ' ἓν τόπον μάλιστα ποὺ δίδαξε τὸ μέτρο καὶ τὴν κοσμιότητα καὶ δὲν ζήλησε ποτὲ τὴ δόξα τῶν «χρυσόφορων Μήδων». Εὐτυχῶς δὲν λείπουν τὰ καλὰ καὶ ἀξιομίμητα πρότυπα. Τὸ ἔδιδε δὲ ἐφέτος ὁ καθεδρικός ναὸς τῶν Ἀθηνῶν μὲ τὸ σέμνόν δισκέλιον, τὴν παραδοσιακὴν διαστάσεων εἰκόνα τοῦ Νυμφίου, τὴν μία λαμπάδα ποὺ ἔκει δίπλα τῆς. Ἑλληνοπρεπέστατη αἴσθησις μέτρο καὶ ἀπεριττὴ σεμνότητι, κατὰ τὴν παράδοσιν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.